

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY MUAMMOLAR VA CHEKLOVLAR

Mustafaqulova Nargizaxon Axmedovna

nargiza14.03.1978@gmail.com

Annotatsiya Tezida O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan muammolar infratuzilma va hududiy tafovutlar, raqamli savodxonlik va inklyuziya muammolari va ma’lumotlar integratsiyasi kamchiliklari tizimli ravishda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: infratuzilma, hududiy tafovutlar, raqamli savodxonlik, inklyuziya muammolari, ma’lumotlar integratsiyasi.

Kirish O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi so‘nggi yillarda davlat siyosati, biznes amaliyoti va ijtimoiy xizmatlar sifati bilan chambarchas bog‘liq strategik yo‘nalishga aylandi. Biroq raqamlashtirishning son jihatdan tezlashuvi uning sifat jihatdan bir tekis, chuqur va innovatsion natija berayotganini anglatmaydi. Amaldagi holat shuni ko‘rsatadiki, internet qamrovi, elektron xizmatlar, mobil to‘lovlar va IT-ekotizim o‘sib borayotgan bo‘lsa-da, ushbu o‘shishning hududlar, tarmoqlar va xo‘jalik yurituvchi subyektlar bo‘yicha taqsimlanishi bir xil emas. Shu sababli innovatsion rivojlanishning raqamli poydevorini baholashda muvaffaqiyat ko‘rsatkichlari bilan bir qatorda tizimli cheklovlarni ham tahlil qilish¹ zarurligi tadqiqotning

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni, "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasi: <https://lex.uz/docs/-5030957>

dolzarbligini belgilaydi. Tadqiqotning maqsadi O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan, raqamli infratuzilmaning rivojlanish darajasi, hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovutlar, aholining raqamli savodxonligi hamda raqamli inklyuziya bilan bog‘liq muammolarni aniqlash va tahlil qilishdan iborat.

Tahlil va natijalar. Raqamli infratuzilma va hududiy nomutanosiblik bilan bog‘liq cheklovlar. Raqamli iqtisodiyotning asosiy tayanchi telekommunikatsiya, keng polosali internet, ma’lumotlar uzatish sifati va foydalanuvchi uchun ulanishning qulayligidir. O‘zbekistonda bu yo‘nalishda sezilarli ijobiy siljish bor: rasmiy statistik ma’lumotlarga ko‘ra, internetdan foydalanuvchilar ulushi 2021-yildagi 76,6 foizdan 2025-yilning yanvar-avgust oylarida 94,2 foizga yetgan². Biroq qamrovning umumiy o‘ssishi sifati bir xil, tezligi barqaror va hududlar kesimida teng imkoniyat yaratildi degani emas. Aynan shu nuqtada hududiy tafovut raqamli iqtisodiyotning eng og‘riqli bo‘g‘inlaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Jahon bankining 2025-yilgi Digital Progress and Trends hisobotida 2022–2024-yillar oralig‘ida shahar va qishloq o‘rtasidagi raqamli tafovut barcha daromad guruhlari bo‘yicha kengaygani qayd etilgan. Bu shuni anglatadiki, internetdan foydalanish ko‘lami oshayotgan bo‘lsa ham, foydalanuvchi tajribasi, tezlik, qurilmalar sifati va raqamli servislarning amaliy foydalanuvi nuqtai nazaridan tenglik hali ta’minlanmagan. Hududiy nomutanosiblik innovatsion rivojlanishga bevosita salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Birinchidan, raqamli infratuzilmasi zaif hududlarda yangi startaplar, elektron savdo, masofaviy xizmatlar va raqamli boshqaruv texnologiyalarining joriy etilishi qiyinlashadi.

² . O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi: internetdan foydalanuvchilar ulushi bo‘yicha ma’lumot:

Ikkinchidan, biznes uchun bozorlarga kirish va ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish xarajatlari ortadi.

Uchinchidan, ta'lim va kasbiy qayta tayyorlashning raqamli formatlari ham notekis joriy etiladi, natijada innovatsion iqtisodiyot uchun kerakli inson kapitali hududlar bo'yicha bir xil shakllanmaydi.

Shu jihatdan, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning keyingi bosqichi shunchaki ulanish sonini oshirish emas, balki sifatli, arzon va uzluksiz ulanishni hududlar kesimida muvozanatli taqsimlashdan iborat bo'lishi kerak. Aks holda raqamlashtirish natijalari asosan yirik shaharlarda to'planib, innovatsion rivojlanishning milliy miqyosdagi samarasi cheklanib qoladi.

1- jadval

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga ta'sir qilayotgan asosiy muammolar³

Muammo guruhi	Amaliy ko'rinishi	Innovatsion rivojlanishga ta'siri	Dalil / manba signali
Infratuzilma va hududiy tafovut	Shahar-qishloq farqi, tezlik va sifat nomutanosibligi	Startaplar, e-commerce va masofaviy xizmatlar hududlar bo'yicha teng rivojlanmaydi	Stat.uz, World Bank
Raqamli ko'nikma va inklyuziya	SME, yoshlar, ayollar va nogironligi bo'lgan	Raqamli texnologiyalarni	World Bank, OECD, UNDP

³ O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi

	shaxslar uchun notekis tayyorgarlik	amaliy joriy etish sekinlashadi	
Institutsional koordinatsiya	Tizimlararo integratsiya va ma'lumotlar almashinuvi cheklangan	Raqamli transformatsiya fragmentatsiyalashadi	Lex.uz, d.gov.uz

Raqamli savodxonlik, inson kapitali va inklyuzivlik muammolari.

Raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyati faqat texnologik infratuzilma bilan emas, balki undan samarali foydalana oladigan inson kapitali bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan O'zbekistonda raqamli ko'nikmalar masalasi eng muhim tizimli cheklovlardan biridir. OECDning O'zbekistonda xususiy sektor raqobatbardoshligi uchun raqamli ko'nikmalar bo'yicha tadqiqoti kichik va o'rta biznes subyektlari uchun raqamli o'tish ayniqsa murakkabligini, chunki ularning moliyaviy hamda inson resurslari yirik korxonalarnikiga nisbatan ancha cheklanganini ta'kidlaydi. Muammo faqat umumiy kompyuter savodxonligi bilan cheklanmaydi. Innovatsion iqtisodiyot uchun analitik fikrlash, ma'lumotlar bilan ishlash, kiberxavfsizlikka rioya qilish, biznes jarayonlarini raqamlashtirish, elektron savdo, platformalarda ishlash va AI vositalaridan oqilona foydalanish kabi amaliy ko'nikmalar talab etiladi. Agar raqamli ko'nikmalar bazasi yetarli bo'lmasa, texnologiyalar xarid qilinadi, biroq ularning mahsuldorlikka real ta'siri past bo'lib qoladi. Jahon bankining Uzbekistan Digital Inclusion Project hujjatlarida loyihaning asosiy maqsadi raqamli iqtisodiyotda ko'nikmalar va bandlik imkoniyatlarini kengaytirish ekani qayd etilgan. Bu esa, o'z navbatida, raqamli inklyuziya masalasi hali to'liq yechilmaganini ko'rsatadi. 2025-yilgi loyiha status hisobotida

nogironligi bo'lgan shaxslar uchun birinchi to'liq treninglari o'tkazilgani ma'lum qilingan. Mazkur holat ijobiy qadam bo'lsa-da, ayni vaqtda ehtiyoj ko'lami hamon katta ekanini bildiradi. Raqamli inklyuziya muammosi gender, hudud, daromad va ta'lim darajasi bilan ham uzviy bog'liq. Shahar markazlaridagi talab yuqori mutaxassislik dasturlari bilan chekka hududlardagi real tayyorgarlik imkoniyatlari o'rtasidagi tafovut saqlanib qolsa, raqamli iqtisodiyot ayrim guruhlar uchun yangi imkoniyatlar yaratar ekan, boshqalar uchun yangi tengsizlik manbaiga aylanishi mumkin. Shu sababli kadrlar tayyorlash siyosati son emas, sifat va amaliyotga yaqinlik mezonlari bo'yicha qayta ko'rib chiqilishi lozim.

Xulosa Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishi bo'yicha muhim institutsional va bozor asoslari shakllangan bo'lsa-da, ushbu jarayonning innovatsion natijadorligi bir qator tizimli cheklovlar bilan to'qnash kelmoqda.

Birinchidan, infratuzilma qamrovi oshgan bo'lsa ham, hududiy tafovut va ulanish sifati muammolari saqlanmoqda. Bu esa raqamli xizmatlarning teng va samarali tarqalishini cheklaydi. Bunda zamonaviy raqamli infratuzilmani kengaytirish, hududlar o'rtasidagi raqamli tafovutni qisqartirish, aholining raqamli savodxonligini oshirish va raqamli inklyuziyani ta'minlash o'zaro bog'liq yo'nalishlar sifatida qaralishi lozim.

Ikkinchidan, inson kapitali va raqamli ko'nikmalar masalasi hal qiluvchi omil bo'lib qolmoqda. Raqamli savodxonlik, sektorlar bo'yicha amaliy malaka va inklyuziv tayyorgarlik yetarli darajada bo'lmasa, texnologiyalar iqtisodiy qiymatga to'liq aylana olmaydi. Raqamli iqtisodiyotning samarali va barqaror rivojlanishi nafaqat texnologik infratuzilmaning mavjudligiga, balki aholining ushbu texnologiyalardan samarali foydalanish imkoniyati va ko'nikmalariga

ham bog‘liq. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan muammolarni bartaraf etish kompleks yondashuvni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida. <https://lex.uz/docs/5030957> .
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yildagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. <https://lex.uz/docs/6600413> .
3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Raqamli iqtisodiyot bo‘yicha rasmiy statistika bo‘limi. <https://stat.uz/en/official-statistics/tsifrovaya-ekonomika-eng>

